

Motion till riksdagen 2012/13:A21

av Ylva Johansson m.fl. (S)
med anledning av prop. 2012/13:143

Effektivare sanktioner för arbetsmiljö- och arbetstidsreglerna

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Arbetsmiljöverket även i fortsättningen ska kunna föreskriva att vissa föreskrifter ska vara belagda med straff.

En stark arbetslinje kräver bra arbetsmiljö

Vi socialdemokrater ser positivt på de ändringar som propositionen föreslår och menar att det i sak är rätt väg att gå för att få effektivare, mer förutsägbara och kännbara sanktioner på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet.

Arbete ökar människors frihet genom egen inkomst, gemenskap och utveckling. En stark, hållbar och konkurrenskraftig ekonomi kräver en politik för fler jobb och full sysselsättning. Vår samhällsmodell bygger på att alla som kan ska arbeta. Om Sverige ska stå sig väl internationellt krävs investeringar för fler arbetade timmar. Därför måste arbetslivet vara tillgängligt för alla.

Arbetslivets villkor, arbetsuppgifternas utformning och arbetsmiljön avgör om det är möjligt att arbeta ett helt arbetsliv utan att slitas ut eller skadas. Ökat arbetskraftsdeltagande och längre arbetsliv kräver höjd ambitionsnivån på arbetsmiljöområdet.

Människor ska inte slitas ut i arbetslivet utan kunna arbeta till 65 års ålder eller ännu längre. Inte minst för de kvinnor som sliter hårt inom välfärdssektorn skulle ett mer hållbart arbetsliv främja arbetslinjen.

Det rättsliga skyddet inom arbetsmiljölagens område behöver stärkas. Ett system för påföljder vid överträdelser mot arbetsmiljölagen måste utformas så att åtgärderna är starkast där arbetsmiljön är sämst.

Vi socialdemokrater förespråkar ett förstärkt arbetsmiljöarbete och ett tydligare ansvar för parterna, t.ex. genom att arbetsmarknadens parter åter tar

Fel! Okänt namn på

plats i Arbetsmiljöverkets insynsråd. Det är beklagligt att fackliga organisationer och enskilda personers möjligheter att vidta åtgärder mot en arbetsgivare som bryter mot arbetsmiljöbestämmelser inte behandlas i propositionen. Ett tydliggörande av detta skulle göra arbetsmiljöarbetet till en mer naturlig och aktiv del i partsarbetet på arbetsplatsen.

I dagsläget sker många och snabba förändringar på arbetsmarknaden. Den hårda konkurrensen frestar en del företag att tumma på arbetsmiljölagen. Möjligheten till återkommande inspektioner och ändamålsenliga sanktioner bidrar till att förbättra folkhälsan och därmed till stora vinster för individ, företag och samhälle.

Arbetsmiljöverkets roll blir allt viktigare

Arbetsmiljöverkets uppdrag är bl.a. att kontrollera att arbetsmiljölagen (1977:1160) följs. Syftet med lagen är att uppnå en god arbetsmiljö samt att förebygga skador, sjukdomar och olyckor. Med en god arbetsmiljö menas att teknik, arbetsorganisation och arbetsinnehåll ska vara utformade så att arbetstagaren inte utsätts för påfrestningar som kan leda till ohälsa eller olyckor. Här inbegrips också hälsa och personlig utveckling. Arbetsmiljöverkets arbete är grundläggande för att företag inte ska kunna konkurrera med dålig arbetsmiljö.

Regeringen har kraftigt minskat anslagen till Arbetsmiljöverket, vilket påverkar kontroll och tillsyn negativt. För att Arbetsmiljöverket ska kunna arbeta med föreskrifter krävs resurser även för utveckling, annars riskerar hela regelverket kring arbetsmiljön att bli föråldrat. Det är också nödvändigt att Arbetsmiljöverket kan vidta omedelbara åtgärder när allvarliga förhållanden uppmärksammas på arbetsplatsen.

När Arbetsmiljöverkets regler överträds finns fyra typer av påföljder: straff, sanktionsavgift, vite och förverkande av utrustning. Vi menar att sanktionsavgifter är en effektiv påföljd vid överträdelse av regler och ett bättre hushållande med Arbetsmiljöverkets och rättsapparaten resurser, eftersom det frigör medel för att ta tag i de mest allvarliga riskerna i arbetsmiljön.

För en del arbetsrelaterad dödlig sjukdom finns bra föreskrifter men efterlevnaden brister. Arbetsmiljöverket måste både ha möjligheter att utveckla nya föreskrifter och vara bemyndigat att utfärda straffbelagda regler för att tvinga fram åtgärder. I linje med detta föreslog Socialdemokraterna hösten 2012 att Arbetsmiljöverkets regelverk ska ses över för att finna effektivare påföljder vid överträdelse av arbetsmiljö- och arbetstidslagarna.

För att stärka det systematiska arbetsmiljöarbetet och skyddsombudens ställning vill vi att en ny regel införs i arbetsmiljölagen som säger att all upphandling som rör arbetsmiljön, t.ex. rehabiliteringstjänster, företagshälsöversättning eller arbetshjälpmiddel, ska ske i samverkan med skyddsombud eller med skyddskommitté.

Avkriminalisera inte arbetsmiljölagen

Vad som är skadligt och farligt i arbetsmiljön är inte konstant. Nya ämnen liksom nya arbetsmoment och ny kunskap tillkommer. Därför måste arbetsmiljöreglerna ständigt utvecklas för att vara relevanta i förhållande till de faktiska arbetsmiljöproblemen.

Propositionens förslag att enbart i lag ange de föreskrifter som ska vara straffbelagda skapar ett otympligt och utdraget förfarande eftersom det då är riksdagen som måste fatta beslut. Vi anser att Arbetsmiljöverket även i fortsättningen ska kunna föreskriva att vissa föreskrifter ska vara belagda med straff.

Arbetsmarknadens parter och Arbetsmiljöverket har lång erfarenhet av att anpassa arbetsmiljölagens föreskrifter utifrån arbetsmarknadens utveckling. Arbetsmiljöverket har också goda erfarenheter av att verkställa statens uppgift när det handlar om att balansera arbetsmarknadsparternas olika intressen.

I propositionen föreslås att straffsanktionen ska finnas kvar för ett fåtal överträdelser men tas bort för huvuddelen av de överträdelser som i dag är straffbelagda. För mindre allvarliga överträdelser av Arbetsmiljöverkets föreskrifter lämpar sig sanktionsavgifter mycket väl. För de föreskrifter som reglerar de allvarligaste riskerna är vår uppfattning att straffsanktion har den bästa förebyggande effekten. Därför behöver fler än de fyra föreslagna överträdelserna kunna straffbeläggas.

LO har t.ex. föreslagit att följande bestämmelser i arbetsmiljölagen även i fortsättningen ska vara belagda med straff: föreskrifter för tillstånd (4 kap. 2 §), användningsförbud (4 kap. 4 §) och särskilda riskgrupper (4 kap 6 §). Utöver de i propositionen föreslagna straffbelagda reglerna anser man att straff ska behållas för följande regler i Arbetsmiljöverkets föreskrifter: arbete i explosionsfarlig miljö (18 § AFS 2003:3), användning av härdplaster (31 § AFS 2005:18), användning av asbest (11 § AFS 2006:1), förbjudna cancerframkallande ämnen (45 § AFS 2011:19) och öppen användning av kvarts (10 § AFS 1992:16).

Ofta är det effektivt att förse föreläggande/förbud med vite, men ibland är det effektivare att i stället hota med straff för att tvinga fram en nödvändig åtgärd. Det kan t.ex. röra sig om företag som försvinner för att undvika myndighetskrav eller företag som inte betalar sina böter. Det kan också röra sig om företag med säte utanför Sverige men med en skyddsansvarig i Sverige.

Det är vår uppfattning att det ska vara möjligt att utdöma straff när någon bryter mot ett föreläggande eller förbud. Den möjligheten försvinner om Arbetsmiljöverket alltid ska förse ett föreläggande eller förbud med vite. Det ska inte kunna löna sig att bryta mot lagen. Sanktionsavgiften ska vara så kännbar att företaget inte frestas att avsätta pengar för att betala sanktionsavgiften i stället för att följa föreskrifterna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 23 april 2013

Ylva Johansson (S)

Ann-Christin Ahlberg (S)

Patrik Björck (S)

Raimo Pärssinen (S)

Johan Andersson (S)

Kerstin Nilsson (S)

Maria Stenberg (S)